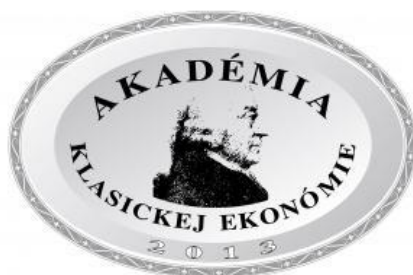

AKADÉMIA KLASICKEJ EKONÓMIE 2013

Cestovanie Slovenska v ekonomike

Nekonečnosť politických sľubov o blahobyte na Slovensku nám pretrváva do dnes. Skromnosť a vzdelanosť súčasného Slovenska otvára možnosti súťažiť vo svete konkurencie a pracovitosti.

Odvážni a vedomí si svojich schopností úspešnosti pomaly menia mienku o Slovensku. Nemôžeme do zahraničia odísť všetci a preto Slovensko potrebuje výnimočných ľudí a hlavne ekonómov tu doma.

Lístok do slovenského vlaku ekonomiky sme si kúpili v novembri 1989. Vlak stál na „stanici“, ale koľajnice prepájajú celú Európu. V rušni sedeli rôznorodé, hlavne nové, politické strany. Lídri týchto strán sa tlačili v rušni. Ale dôležitý bol výhybkár vo funkcii predsedu vlády, ktorý ten to vlak, vydávajúc sa na cestu prosperity, mohol pomocou výhybiek odkláňať a tým rozhodovať, či pôjde okružnou traťou cez východ, alebo komplikovanou traťou smer západ, kde však je mnoho staníc, staničiek s predzvestou, že vypravovanie tohto vlaku z jednotlivých staníc do hlavnej stanice prosperity bude komplikované. Hľadanie tej správnej trate a nasmerovanie cez politický tunel bolo a je zložitejšie, ako sa zdalo.

Zavedenie plávajúceho kurzu a snahy vlak rozdeliť na český a slovenský boli zavŕšené politikmi a deklarovali to ako totálny úspech. Len do toho vlaku ekonomiky sme potrebovali nový rušeň. Éra mečiarizmu dosiahla vrchol. Kupónová privatizácia bola prijatá spoločnosťou s rozpakmi a postupne strácala opodstatnenie, lebo majetok sa prakticky rozdával a v rušni ekonomiky bola nejednotnosť a štát sa zadlžoval.

Nástup pravicovej vlády zvrátil smerovanie ekonomiky a dodržiavali sa aspoň základné princípy rentability v hospodárení, kde vrcholom bola sanácia bankového sektoru. Tak sa posádky v rušni striedali, až odborníkov postupne vytlačali a sami sa stávali nielen politickými, ale aj ekonomickými „expertami“, často nerešpektujúc zásadné ekonomické pravidlá. Otvorenie trhu, a tým vpustenie konkurencie, likvidovalo neprosperujúce podniky a po páde RVHP, kde sa začala kvalita a cena riadiť trhom, došlo na Slovensku k výraznému poklesu produkcie spotrebného i priemyselného tovaru. Nadbytok výrobných kapacít, ktoré zápasili so zastaranou technológiou, takéto firmy nemohli byť konkurencieschopné v nekompromisnom trhovom hospodárstve. Dokázali

obstáť tí, čo pochopili zákony trhu a naše možnosti. Vstup zahraničného kapitálu a privatizácia na dlhšie zneistila hospodárske smerovanie Slovenska. Vládnuce politické garnitúry, najmä Ficova prvá vláda, videla cestu spasenia v harmonizácii a vstup do Eurozóny, prijatie EURA deklarovala ako svoje víťazstvo hoci tento krok pripravila Dzurindova vláda. Prijatím novej meny Slovensko schudobnelo. Prejavilo sa to v množstve obiehajúcich finančných prostriedkov a tiež boli zasiahnuté úspory v bankách. Postupne sa začala nebadaná centralizácia, ktorá sa výrazne prejavuje nástupom druhej Ficovej vlády. V súčasnosti dostáva priestor kumulácia s politickou centralizáciou. Súčasťou tejto vládnej garnitúry je ľahostajnosť voči stále stúpajúcemu zadlžovaniu Slovenska. Je to zámer, alebo nutnosť z bezradnosti ktorá vysúva svoje chápadlá a núti ministrov k improvizácii, kde výsledkom je čoraz väčšia záťaž firiem a občanov.

Ľud pospolitý slovenský, ohlupovaný komerčnými televíziami, pochopil, že zvyšovaním svojich nárokov, brnká na správnu strunu politikom, ktorí takto rozhadzujú peniaze a úspešne si ich v mene štátu požičievajú. Na zvýšenie životného štandardu to nestačí a preto mnoho Slovákov pracuje v zahraničí a tým zlepšuje nielen rodinnú bilanciu, ale pomáha aj Slovensku. O tomto pilieri vládni ekonómovia a politici zdvorilo mlčia. Sen Slovenska o spoločnom trhu, ktorý čaká len na Slovensko, je vzdialeným snom. Naše reálne možnosti sa mu len pomaly približujú. Surovinová základňa ktorou disponujeme je obmedzená, treba tu vytvoriť podmienky aj na predaj myšlienok, technológií to je jedna z možných ciest. Finančné injekcie, ktoré ordinuje určeným naša vláda, deformujú trh, ktorý je našou nádejou. Ešteže existuje „ľudový trh“, ktorý motivuje poctivých a múdrych a tí majú čo robiť. „Spoločný trh a ekonomická integrácia vyžaduje reálnu konkurenciu a neexistenciu prekážok pre slobodnú výmenu, nie centrálnu reguláciu, centrálnu riadenú harmonizáciu“. / Gonda, 2013,s.39 /

Slovenský vlak ekonomiky sa v súčasnosti predĺžil a rozšíril sa o vagóny, ktoré na začiatku neboli v tomto vlaku. Pribudol vagón politického klientelizmu, veľký vagón hlavne regionálnej nezamestnanosti, ťažký vagón verejných financií a neustále sa zväčšujúci vagón štátneho dlhu. Len rušeň ostal ten istý a kopec, ktorý tento vlak musí prekonať do stanice prosperity a spokojnosti, sa predĺžil. Vláda sa tvári suverénne, ale vplyv oligarchie je už značný. Ministri odľahčujú

najťažšie vagóny tým, že časť nákladu na najbližšej stanici vyložia s tým, že neskoršie sa pre tento náklad vrátia. Zdá sa mi, že do tohto odloženého nákladu nebadane zhodili aj batoh historickej ekonomickej múdrosti. Zvyknúť si na všadeprítomnú konkurenciu je nevyhnutnosť. Problémom ostávajú vládne zásahy s regulačnými a centralistickými snahami. Kaliňákov ESO, združovanie úradov na regionálnej úrovni, sa rovná vlastne centralizácii. Nič sa tým prakticky neušetrí a občan to neskoršie pocíti. Pozemkové a lesné úrady, Správa katastra teraz prešli pod okresné úrady, ktoré patria Ministerstvu vnútra, ale metodicky ich bude riadiť Ministerstvo pôdohospodárstva, čiže chaos.

Čo sa vlastne stalo s pospolitým slovenským ľudom, ktorý stále drží značný finančný balík vo forme úspor a majetku? Môžeme konštatovať, že došlo k preskupeniu hodnôt. V génoch tohto národa je ešte stále zakotvený vzťah k pôde, majetku a spolu s morálkou, ktorú vytvára rodinné prostredie, je vkladom do budúcej prosperity. Tento názor možno treba podrobiť spoločenskej analýze s ekonomickým podtextom. V hlbokom podvedomí je ešte semienko nedôvery voči tejto spoločnosti, ktorá nevie urobiť poriadok hlavne s hospodárskou kriminalitou a politickým klientelizmom.

Otvárajú sa možnosti zmeny v smerovaní slovenskej spoločnosti, kde bude treba akceptovať spoločenskú a majetkovú diferenciáciu. Vážnosť povolání sme zadupali do priemeru, čo je chybou. Zneužívajú to hlavne politické strany, ktorým táto situácia vyhovuje, lebo ich nikto neohrozuje. Vytvárajú si gloriolu dôvery a neomylnosti, čím mätú národ a voličov. Lenže mnohí im už na to prišli a preto účasť na voľbách klesá. Výnimočnosť jedincov v danom prostredí môže vytvárať podmienky pre usporiadanú a spokojnú spoločnosť. Chýba nám však nielen spoločenské uznanie takýchto ľudí o ktorých sa náhodne dozvedáme napr. v rozhlasovej relácii Naši a svetoví, alebo v ostatnom čase úspech Jána Vlčeka / Vavrová, Forbes, X., 2013, s. 35-40 / V podstate sme týmto ľuďom nedali šancu na Slovensku. Ich schopnosti ocenili vonku a sú uznávaní v zahraničí. Doma na Slovensku, nevieme vytvoriť podmienky hlavne pre mladú generáciu. Stáva sa už pravidlom, že skúsenosti a stimulačné motívy títo ľudia získavajú v zahraničí. Súčasní politici tomu nerozumejú, alebo nechcú rozumieť tomuto trendu, skôr betónujú svoje pozície a môže sa stať, že tento vývoj pôjde mimo nich a stanú sa nepotrebnými. Bývalý východný blok, kde patrí aj Slovensko, trpí touto chorobou už dlho.

Táto doba nám otvorila dvere ku vzdelanosti, len Slovensko to zneužilo. Je tu toľko vysokých škôl, ktoré si už nevyberajú študentov, ale ich lákajú na svoju školu benefitmi, dokonca finančnými. Bohužiaľ, je tu dosť jasná orientácia mladej generácie na zahraničie, kde je možnosť získať kvalitnejšie vzdelanie. Možno sa týmto tvorí základ nového povedomia, že to už budú EURÓPANIA, v našom prípade zo štátu Slovensko. Nie je to zatiaľ tvrdenie, ale možný alternatívny vývoj, ktorý si už tvorí teraz základy.

To, čo sa teraz na Slovensku i v Európe pácha vo finančnej a ekonomickej sfére, je zlo, o ktorom vieme, ale súčasné európske vlády ho podporujú, nevynímajúc ani Slovensko až po úroveň regiónov.

„ Dewey si nemyslel, že spoločenské zlo je nevyhnutnosťou, ani že jeho náprava sa musí diať násilím. Veril, že spoločnosť možno riadiť prostredníctvom vedy a modifikovať ju tak, aby sa zlo minimalizovalo“. /Dewey, 2001, s.14 /

Spoločenské zlo, kde absentuje morálka a často aj zdravý rozum, pričom ľahostajnosť sa nám tiež vkradla do pohodlnosti, ktorej dosť holdujeme.

Je to jeden zo znakov tejto doby na Slovensku, alebo je to dlhodobý proces ?

Ľahostajnosť voči veciam verejným, voči lapsusom politikov , nevedomujeme si že nás vlastne klamú a okrádajú o lepšiu budúcnosť ! Nemá kto urobiť „budíček“?

Progresom a indikátorom doby boli vždy študenti, ktorí budili spoločnosť. Poslednou snahou o budíček bola aféra „Gorila“. Moc mocných s našou „vydarenou“ justíciou ju poslala do džungle zabudnutia.

Natíska sa otázka - vezieme sa ešte v tom vlaku, ktorý mieri do prosperity a spokojnosti? Problematika verejných financií sa v poslednom čase čoraz častejšie objavuje nielen v diskusných reláciách, ale je to problém, ktorý sa už priamo dotýka nás všetkých. Prím tam hrajú zdravotníctvo a oprávnené konštatovania o ich kvalite / napr. Čobejová, Kušnierik, Týždeň, 40/ 2013, s.9-14, Kríž, Týždeň, 4/2013, s.46 / Je to aj ventil pre politikov, lebo jasne smerujú vinu na lekárov a učiteľov. Podstata problému je v schopnostiach odborne viesť tieto rezorty a mať odvahu urobiť zásadné systémové zmeny. Ešteže máme lídra SMERU, ktorý prevzal úlohu hasiča ministerských afér, garantujúc istoty, ktoré sú niekedy ťažko definovateľné, ale pospolitosť takéto výroky potrebuje, lebo sa čoraz viac spolieha na štát.

“ Podstatou problému verejných financií a zdrojom kumulujúcich verejných dlhov sú tak príliš veľké a neustále rastúce verejné výdavky garantujúce ľuďom veľkú mieru spoliehania sa na štát.”/ Gonda,2013, s. 32 / Pravda v tomto výroku je až príliš krutá, len si ju neuvedomujeme. Na toto všetko musíme mať a potom môžeme hovoriť o sociálnom štáte, ktorý je snom slovenských politikov. Sú rôzne cesty, zníženie životnej úrovne, zoštátnenie časti úspor, privatizácia, už sa zase začína diať, zavedenie nových daní. Smolu máme, že si nemôžeme tlačiť vlastné peniaze ale ECB nás vie plne uspokojiť, veď sme v EÚ, čo je téza na ďalšiu diskusiu o zotrvaní v tomto konglomeráte.

Cestovanie je veľmi príjemné. Slováci, hlavne mladšia generácia, to pokladá už samozrejmosťou. Politici všetkých kategórií obľubujú cestovanie, návštevy spojené s pohodlím a poučovaním navštívených o svojej múdrosti a dôležitosti. Náš vlak, ktorým „cestujeme“ v ekonomike bol pripojený k európskemu vlaku, máme tam svoje vozne. Slovensko patrí k bohatším štátom sveta. Je to uspokojujúce konštatovanie a dobre sa spí na takomto vavríne. Nebezpečím je možnosť návratu cyklicky sa opakujúcich kríz a úpadku. História nás o tom neustále poučuje. Generačnou povinnosťou je predchádzať takýmto úpadkom, je tu nezastupiteľná funkcia štátu a jeho suverenita, ktorú v EÚ strácame, je to daň integrácii a harmonizácii. Treba určiť mieru tohto procesu a výšku tejto „dane“.

„Funkciou vlády je zabezpečiť spravodlivosť- čo znamená hlavne ochranu vlastníctva a kontraktov slúžiacich obchodnej výmene.“ /Dewey,2001, s.113 /
Terajšia justícia je zdrojom pochybností, vynútiteľnosť práva je veľmi nízka.

Mám dojem že terajšia vláda sa iba pozerá na to justičné slovenské divadlo, chýba tu rásnosť a vyzdvihnutie poctivých ľudí. Vláda je aj o osobnostiach tak čakáme na nich, len akosi dlho. Toto nám kazí ovzdušie v tom našom vlaku.

Táto doba je dobou problémov a riešení, len je potrebné mať dobrých riešiteľov a vízie, o ktorých je potrebné diskutovať. Vo vlaku v ktorom cestujeme je dosť času aj na rozmyšľanie, diskusiu. Môžeme si pomôcť pozeraním sa z okien tohto vlaku. Treba však dať pozor, aby naše vozne neodpojili a nenechali ich stáť na slepej koľaji. Politika na Slovensku sa stala biznisom, najľahšie sa

zarábajú peniaze v politike čo je nezdravý jav. Stať sa na Slovensku politikom je istota, tak pomaly začíname rozumieť výroku premiéra o istotách.

Náčrt problematiky s nazretím do nedávnej histórie nevyčerpáva v tejto práci ucelený pohľad na Slovensko, ktoré dúfajme smeruje k poriadku, dodržiavaniu pravidiel a k vyššiemu životnému štandardu. Aby sa tak stalo treba sa o to pričiniť, aby nebolo neskoro. Jednou z ciest môže byť návrat k tradíciám a rešpektovanie myšlienok ekonómov, ktorí položili základ klasickej ekonómie. Rozvíjať myšlienky klasikov a zákonov, ktoré stvorili to je neľahká úloha pre súčasných teoretikov ekonómie. Slovensko má svoje špecifiká a tým treba rozumieť a preto má opodstatnenie AKE.

Literatúra

Dewey, J.: *Rekonštrukcia liberalizmu*. Bratislava: Kalligram, 2001, ISBN 80-7149-281-7

Gonda, P.: *Eurozóna a alternatívy európskej integrácie*. Bratislava: Trim s&p, 2013, ISBN 978-80-971407-3-1

Vavrová, T.: Miliardový objaviteľ. In *Forbes*, október 2013, ISSN 1338-2527

Kríž, M.: Reforma či perestrojka? In *Týždeň*, 21. január 2013, ISSN 1336-5932

Čobejová, E., Kušnierik, J.: Ako proti bezcitnosti. In *Týždeň*, 30. september 2013, ISSN 1336-5932